

Pateikiamas bibliografinių sąrašų „Lietuvos parlamentinė sistema/ parlamentarizmas“, spausdintų „Parlamento studijų“ 4 (2005 m.), 6 (2006 m.), 10, 11 (2011 m.), 12 (2012 m.) numeriuose, tęsinys. Šiame sąrašė pristatomos išleistos knygos ir straipsniai iš mokslinių darbų, periodinių leidinių, gautų Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje 2012 m. balandžio–lapkričio mėn.

Knygos

Dešimtmečių akimirkos : knyga-albumas apie Prezidentą Algirdą Brazauską / [sudarė Stasys Lipskis]. - 2-asis patais. ir papild. leid. - Vilnius : Žuvėdra, 2012 (Vilnius : Standartų sp.). - 83, [1] p. : iliustr., portr.

Knygoje-albume spausdinamos ištraukos iš kalbų apie Prezidentą Algirdą Mykolą Brazauską (1932–2010 m.), taip pat daug nuotraukų, iliustruojančių A. M. Brazausko gyvenimą ir visuomeninę veiklą.

Eidintas, Alfonsas. Antanas Smetona ir jo aplinka / Alfonsas Eidintas. - 2-asis patais. leid. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2012 (Vilnius : BALTO print). - 511, [1] p. : iliustr., faks., portr. ; 24 cm. - Bibliogr.: p. 488–497. - Asmenvardžių r-klė: p. 503–511.

Knygoje pasakojama apie Prezidento Antano Smetonos artimiausius draugus, patarėjus, šeimą, adjutantus – žmones, kurie dažnai lėmė vienus ar kitus politiko sprendimus, jo politikos posūkius. Remiantis naujausia literatūra ir publikuotais šaltiniais atskleidžiama žmogiškoji A. Smetonos gyvenimo ir politinės veiklos pusė.

Indriūnas, Algimantas. Kaip tapti iškilium politikumu ir laimėti rinkimus / Algimantas Valentinas Indriūnas. - Vilnius : [A.V. Indriūnas] : InSpe, 2012 (Vilnius : InSpe). - 128 p. : iliustr. ; 21 cm. - Bibliogr., p. 126–127, ir išnašose.

Knygoje, išanalizavus mūsų politikų dažniausiai daromas klaidas, įvertinus įvairių šalių parlamentinės veiklos tyrimų išvadas, suformuluoti patarimai, kaip padidinti politiko veiklos veiksmingumą, bendrauti su rinkėjais, naudojantis pažangiaisiais metodais, tarp jų ir neurolingvistiniu programavimu, tapti iškiliu politiku ir laimėti rinkimus.

Knyga skiriama asmenims, pasiryžusiems pasukti į politiką, taip pat jaunimui, sprendžiančiam, ar verta pasirinkti politiko kelią.

Lietuvos politinės minties antologija / Vilniaus universitetas ; [sudarytojai Justinas Dementavičius, Kęstutis Girnius, Algimantas Jankauskas, Alvydas Jokubaitis, Vytautas Radžvilas]. - Vilnius : Vilniaus universitetas : Vilniaus universiteto leidykla, 2012-. - 3 t. : faks., portr.

T. 1 : Lietuvos politinė mintis, 1918–1940. - 2012 (Vilnius : Standartų sp.). - 590, [1] p. : faks., portr. - Santr. angl. - Bibliogr. tekstų gale ir išnašose. - Asmenvardžių r-klė: p. 585–590.

Pirmasis (iš trijų) Lietuvos politinės minties antologijos tomas skiriamas tarpukario Lietuvos politinei minčiai. Pateikiami reikšmingiausi tarpukario Lietuvos politiniai tekstai, kurie atstovauja keturioms politinės minties tradicijoms: katalikiškajai, tautininkiškajai, valstiečių liaudininkų ir kariučių. Šioms tradicijoms atstovaujančių autorių tekstai suskirstyti pagal tarpukariui būdingas temas ir išdėstyti chronologine tvarka. Prie kiekvieno teksto pridėta trumpa biograma su svarbesnių veikalų ir tyrimų nuorodomis.

Liutkevičienė, Inga. Lietuviškas imunitetas : Vytenio Povilo Andriukaičio gyvenimo interviu / Inga Liutkevičienė. Bausmė be nusikaltimo : atsiminimai, 1973 m. / Alfonsas Andriukaitis. - Vilnius : Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2012 (Vilnius : Standartų sp.). - 783, [1] p. : iliustr., faks., portr. ; 25 cm. - Turinyje aut.: Nazarijus Andrejevas, Alis Baublys, Vilius Grabauskas, Arimantas Grebelis, Valentinas Junokas, Vaclovas Jurkuvėnas, Aleksandras Laucevičius, Česlovas Laurinavičius, Mečys Laurinkus, Nikolajus Medvedevas, Romualdas Ozolas, Nijolė Pliuraitė, Aloyzas Sakalas, Fortūnatas Sidaravičius, Petras Zurlys. - Išleista su: Andriukaitis, Alfonsas. Bausmė be nusikaltimo. - Virš. antr.: Vytenio Povilo Andriukaičio gyvenimo interviu. - Asmenvardžių r-klės: 771–783.

Knygoje spausdinamas autorės interviu su politiku Vyteniu Povilu Andriukaičiu, jo gyvenimo ir veiklos bendrakeleivių išpūdžiai ir vertinimai, politiko tėvo A. Andriukaičio atsiminimai (1973 m. mašinraščio visuma spausdinama pirmą kartą), pateikiama daug nuotraukų, retų dokumentų, kitų šaltinių. V. P. Andriukaičio apmąstymai ir vertinimai, dažnai kontroversiški ir raiškūs, knygos visumoje iškyla kartu su dramatišku šeimos ir giminės likimu sudėtingomis istorinėmis aplinkybėmis.

Lietuvos Respublikos Steigiamojo ir Atkuriamojo Seimo nariai : glaustos biografijos / [sudarytojas Klaudijus Driskius ; Atkuriamojo Seimo narių biografijų autorius Aras Lukšas]. - Vilnius : Tautos paveldo tyrimai, 2012 (Sapnų sala). - 156, [4] p. : faks., portr. ; 29 cm. - Leid. dalį sudaro kn. „Trumpos Steigiamojo Seimo narių biografijos su atvaizdais“ (išl. 1924 m.) faks. - Turinyje aut.: Kęstutis K. Girnius, Vytautas Landsbergis, Valdas Vasiliauskas. - Dalis gretut. teksto liet., angl.

Pirmojoje šio leidinio dalyje perspausdinama 1924 m. knyga „Trumpos Steigiamojo Seimo narių biografijos su atvaizdais“. Antrojoje dalyje pristatomos glaustos biografijos ir nuotraukos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo narių, kurie 1990 m. kovo 11 d. balsavo už Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimą.

Vaitekūnas, Stasys. Stanislovas Narutavičius : signataras ir jo laikai / Stasys Vaitekūnas. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2012 (Vilnius : BALTO print). - 501, [2] p. : iliustr., faks., portr. ; 27 cm. - (Vasario 16 Akto signatarai Žemaitijoje). - Virš. antr. ir aut. nenurodyti. – Bibliogr.: p. 464–479. - Vardų r-klė: p. 480–502.

Monografijoje atskleidžiama vieno iš mažiausiai žinomų Vasario 16-osios Akto signatarų Žemaitijos dvarininko nuo Alsėdžių Stanislovo Narutavičiaus politinė, visuomeninė ir kultūrinė veikla. Aprašomas jo pasipriešinimas carinei, vėliau – vokiečių valdžiai, veikla steigiant pirmąją Žemaitijoje mergaičių progimnaziją ir vyrų gimnaziją, rūpinimasis lietuvių kalbos vartojimu oficialiose įstaigose, liaudies meno saugojimu. Išsamiai analizuojama jo, kaip teisininko, veikla Lietuvos Taryboje, pastangos atkurti Lietuvos nepriklausomybę teisiniais pagrindais, atsiribojant nuo visokių išankstinių išpareigojimų Lietuvą okupavusiai Vokietijai ir kitoms valstybėms. Aptariamas jo indėlis į Vasario 16-osios Akto teksto kūrimą.

Atskleidžiamos pastangos mažinti įtampą tarp Lietuvos ir Lenkijos, priežastys, privedusios jį prie savizudybės.

Monografijoje taip pat aprašomi mažai žinomi faktai apie S. Narutavičiaus šeimos narius: žmoną pedagogę Joaną, kilusią iš garsios žemaičių bajorų Bilevičių giminės, J. Pilsudskio pusseserę, sūnų Kazimierą, tęsusį tėvo darbus lietuvių ir lenkų santykiams gerinti. Atskirai pirmą kartą aprašomas S. Narutavičiaus brolis – garsus Šveicarijos ir Europos hidromėtininkas prof. Gabrielius Narutavičius, tapęs pirmuoju Lenkijos Respublikos Prezidentu.

Valstybininkas ir mokslininkas Jonas Pranas Aleksa: žvilgsnis iš dabarties / Aleksandro Stulginskio universitetas ; [sudarytojai Valentinas Aleksa, Jonas Čaplikas]. - Akademija (Kauno r.) : Aleksandro Stulginskio universiteto Leidybos centras, 2011 (Akademija (Kauno r.) : ASU LC). - 169 p. : iliustr., faks., portr. ; 21 cm. - Turinyje aut.: Valentinas Aleksa, Jonas Jasaitis, Algimantas Mikelėnas, Algirdas Motuzas, Kazys Starkevičius, Kęstutis Subačius, Vidmantas Valiušaitis. - J.P. Aleksos bibliografija: p. 143–155. - Bibliogr. str. galė. - Pavardžių ir vietovardžių r-klės: p. 161–169.

Knyga skiriama neilinei Lietuvos istorijoje asmenybei – Jonui Pranui Aleksai (1879–1955 m.). Jis, išskyrus Prezidentą Antaną Smetoną ir Ministrą Pirmininką Juozą Tūbelį, ilgiausiai išbuvo šalies vyriausybėje per pirmosios Lietuvos Respublikos laikotarpį. J. P. Aleksa 1918–1920 metais buvo pirmasis Žemės ūkio departamento direktorius, 1920–1923 metais – žemės ūkio ir valstybės turtų ministras, 1926–1935 metais – žemės ūkio ministras. 1926 m. buvo išrinktas į III Seimą.

J. P. Aleksa buvo ne tik valstybės veikėjas, bet ir mokslininkas, aktyviai dirbęs ekonomikos, kaimo sociologijos, tautos ir valstybės politinės raidos tyrinėjimų srityse.

Straipsniai

Bruskina, Nika. Lietuvos Respublikos geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą įstatymas tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės kontekste / Nika Bruskina // Teisė. - 2012, [T] 83, p. 138–159.

Straipsnyje analizuojami tarptautinės teisės, Europos Sąjungos (ES) teisės ir užsienio nacionalinės teisės šaltiniai, žydų visuomeninių organizacijų ir užsienio valstybės institucijų veiksmai, paskatinę priimti Lietuvos Respublikos geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turimą įstatymą. Šio įstatymo nuostatų analizė pateikiama remiantis tarptautinės ir ES teisės šaltiniais, ypatingą dėmesį skiriant Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto, Europos Žmogaus Teisių Teismo ir ES Teisingumo Teismo praktikai.

Ivanauskaitė, Kristina. Lietuvos partinės sistemos teisinis reglamentavimas 1905–1919 metais / Kristina Ivanauskaitė // Socialinių mokslų studijos. - 2012, [T.] 4(3), p. 851–865.

Straipsnyje analizuojami teisiniai ir politologiniai politinių partijų bruožai. Atskleidžiami lietuviškųjų politinių partijų kūrimąsi lėmę veiksniai: nagrinėjami lietuvių tautinio ir politinio atgimimo etapai, per kuriuos atskleidžiami partinės sistemos raidos epizodai, nelegalių visuomeninių judėjimų, organizacijų veikla. Aptariami politinių partijų steigimąsi reglamentavę teisės aktai, priimti Lietuvai atgavus nepriklausomybę. Jie lyginami su okupantų priimtu teisiniu reglamentavimu ir objektyviaja realybe. Analizuojami teisinio reglamentavimo skirtumai įvairiais XIX a. pab. – XX a. pr. šalies valstybingumo etapais, aptariama valstybės administracinių institucijų ir pareigūnų įtaka formuojamai realybei. Straipsnyje atskleidžiamas politinių partijų statusas *de jure* ir *de facto* aspektu. Analizuojamos statuso nesutapimus suponavusios priežastys, aptariama jų įtaka šalies valstybingumui.

Jarašiūnas, Egidijus. Les paramètres qualitatifs et quantitatifs de l'exercice de la politique étrangère dans la Constitution lituanienne = Kokybiniai ir kiekybiniai užsienio politikos įgyvendinimo parametrai Lietuvos Respublikos Konstitucijoje / Egidijus Jarašiūnas // Jurisprudencija. - 2012, T. 19(3), p. 923–953.

Straipsnyje analizuojami Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinti kokybiniai ir kiekybiniai užsienio politikos įgyvendinimo parametrai. Autorius pažymi, kad ilgą laiką užsienio politikos formavimas ir įgyvendinimas buvo konstitucinio reguliavimo pakraštyje. Pirmosios ir antrosios konstitucionalizmo įtvirtinimo „bangų“ konstitucijose buvo fiksuojami tik valstybės valdžios institucijų įgaliojimai užsienio santykių srityje, dažniausiai itin lakoniškai. Buvo teigiama, kad vienokių ar kitokių užsienio politikos tikslų ar sprendimų pasirinkimą lemia politiniai motyvai, kad teisei lieka tik tos politikos įforminimo

vaidmuo. Todėl šiose konstitucijose regime vien kiekybines atitinkamų valstybės institucijų veikimo užsienio politikos srityje charakteristikas. Konstitucijos sampratos pokyčiai, konstitucinio reguliavimo visa apimančio pobūdžio pripažinimas lėmė, kad nuo XX a. vidurio konstituciniuose aktuose imta įtvirtinti ne tik tam tikrų valstybės institucijų įgaliojimus užsienio politikos klausimais, bet ir fiksuoti šalies užsienio politikos tikslus ir principus. Tai jau kokybinio pobūdžio valstybės veiklos parametrai, kurie tampa privalomais konstituciniais imperatyvais, saistančiais užsienio politiką įgyvendinančius subjektus. Kiekybiniu požiūriu nustatytų valstybės institucijų įgaliojimai gali būti įgyvendinami tik siekiant konstitucinių tikslų, tik paisant konstitucijos. Konstitucija tampa tikroju šalies užsienio politikos pagrindu.

Kalinauskas, Gintaras. Lietuvos politinė ir konstitucinė sistema kinta / Gintaras Kalinauskas. - Iliustr. // Atgimimas. - 2012, spal. 5, p. 4, 14.

Straipsnyje nagrinėjama Lietuvos konstitucinė sandara, teisinis Vyriausybės formavimas, teorinės ir praktinės šio proceso pusės. Lietuvos Respublikos valdymo forma – parlamentinė respublika, kurią lemia Vyriausybės sudarymas ir atskaitingumas. Pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją Vyriausybę sudaro Ministras Pirmininkas ir ministrai. Ministrą Pirmininką Seimo pritarimu skiria ir atleidžia Respublikos Prezidentas. Konstitucijoje nustatyti vykdomosios valdžios institucijų sistemos pagrindai, taip pat aukščiausiųjų vykdomosios valdžios institucijų įgaliojimai. Lietuvos valstybės konstitucinei santvarkai būdingas dualistinės (sudvejintos) vykdomosios valdžios modelis: vykdomąją valdžią vykdo Respublikos Prezidentas – valstybės vadovas, ir Vyriausybė. Aptariami Respublikos Prezidento įgaliojimai dalyvaujant Vyriausybės sudarymo procese.

Koženiauskienė, Regina. Seimo Pirmininkų atsakomybės ir įsipaieigojimų paieška Kovo 11-osios kalbose / Regina Koženiauskienė, Andrius Šuminas. - Iliustr., diagr. - Santr. angl. - Bibliogr. išnašose // Parlamento studijos. - [Nr.] 12 (2012), p. 51–84.

Straipsnyje analizuojamos pirmojo Nepriklausomybės dešimtmečio Seimo pirmininkų – Vytauto Landsbergio ir Česlovo Juršėno – proginės kalbos, pasakytos per Kovo 11-osios minėjimus Lietuvos Respublikos Seime.

Kūris, Egidijus. Atskiroji nuomonė Konstituciniame Teisme. Pirmosios patirtys / Egidijus Kūrys // Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis,

dabartis ir ateitis : recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. - Vilnius, 2012. - P. 163–182.

Stripsnyje analizuojamos pirmosios Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo patirtys įvedus teisėjo atskirosios nuomonės institutą, parodomas dabartinio teisinio šių santykių reguliavimo ydingumas ir svarstoma, kokių galimybių turi Konstitucinis Teismas savo praktika neutralizuoti tą ydingą įstatymišką reguliavimą.

Maksimaitis, Mindaugas. Istorinės LDK teisės aidas moderniojoje Lietuvos teisėje / Mindaugas Maksimaitis // Jurisprudencija. - 2012, T. 19(3), p. 843–858.

XX a. pradžioje atkuriant nepriklausomą Lietuvos valstybę, pasikliauta jos teritorijoje iki Pirmojo pasaulinio karo galiojusios svetimos – pirmiausia Rusijos imperijos – teisės laikina recepcija, nelaukta atvėrusia kelią grįžti ir savo istorinės teisės reliktais. Svarbiausiais kanalais, kuriais Lietuvos istorinės teisės normos gausiai įsiliejo į rusų teisę, buvo Lietuvos Statuto normų recepcija 1679 metų Soboro teisyne, kurių dalis iš jo vėliau perkelta į Rusijos imperijos įstatymų sąvadą. Iš Lietuvos Statuto normų dėl istorinių aplinkybių susiformavo teisinės išimties, galiojusios tik Kairiakrantėje Ukrainoje; kai kuriomis Lietuvos Statuto normomis tiesiog kiek pasinaudota atnaujinant ir patobulinant rusų teisę. Dėl rusų teisės recepcijos modernios Lietuvos valstybės teisė tapo susieta su istorine LDK teise.

Maksimaitis, Mindaugas. Įstatymų konstitucingumas Lietuvos tarpukario konstitucijose ir jo kontrolės problema / Mindaugas Maksimaitis. - (Moksliniai straipsniai) // Konstitucinė jurisprudencija. - 2012, Nr. 2, p. 277–287.

Aptardamas įstatymų konstitucingumo principo deklaravimą Lietuvos tarpukario konstitucijose autorius pažymi, kad jose įtvirtinti teisės normų hierarchijos pagrindai, iš kurių svarbiausias – „viršenybė teisės šaltinių sistemoje ir iš to išplaukiantis konstitucinis imperatyvas teisėkūros subjektams: negalioja joks teisės aktas, prieštaraujantis konstitucijai“. Visos tarpukario Lietuvos konstitucijos fiksavo savo prioritetą teisės šaltinių sistemoje, tačiau šiek tiek išsiskyrė pirmas laikinasis konstitucinis aktas – 1918 m. lapkričio 2 d. Laikinosios Konstitucijos Pamatiniai Dėsniai. Stripsnyje rašoma apie konstitucingumo kontrolės viziją, teisininko prof. Mykolo Romerio mokslinės veiklos pradžią trečiame dešimtmetyje, jo pritarimą konstituciniam teismui, kaip įstatymų konstitucingumą kontroliuojančiai institucijai.

Normantas, Augustinas. Ombudsmenų vaidmuo įgyvendinant konstitucinį atsakingo valdymo principą / Augustinas Normantas // Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis : recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. - Vilnius, 2012. - P. 212–227.

Straipsnyje analizuojama ombudsmeno paskirtis ir jo vieta Lietuvos teisės sistemoje, taip pat atskleidžiamas jo vaidmuo įgyvendinant konstitucinį atsakingo valdymo principą.

Prapiestis, Jonas. Valstybingumo atkūrimo ir konstitucinio įtvirtinimo ištakose / Jonas Prapiestis // Jurisprudencija. - 2012, T. 19(3), p. 843–858.

Straipsnyje apžvelgiami svarbiausi Lietuvos valstybingumo atkūrimo ir jo konstitucinio įtvirtinimo momentai nacionalinėje teisėkūroje Atgimimo (nuo Sąjūdžio įkūrimo 1988 m. birželio 3 d.) laikotarpiu ir Aukščiausiosios Tarybos veiklos (1990 m. vasario mėn.–1992 m. spalio mėn.) metu. Straipsnyje pagrindinis dėmesys skiriamas naujosios Konstitucijos – minėtu laikotarpiu pagrindinės politinės kovos objekto – rengimo proceso istorijai. Atskleidžiamas sudėtingas ir prieštaringas pagrindinio įstatymo rengimo procesas, nurodomi asmenys, dalyvavę rengiant Konstitucijos projektus, jos koncepcijos metmenis. Kartu parodoma, kad dar iki Nepriklausomos valstybės atkūrimo Sąjūdžio iniciatyva buvo pradėti rengti ir kiti pamatiniai valstybingumo aktai, pavyzdžiui, Pilietybės, Politinių partijų, Konstitucinio Teismo įstatymai. Atskleidžiami ir svarbiausi, aktualiausi jau atkurtos nepriklausomos valstybės pirmųjų metų teisėkūros uždaviniai ir problemos. Apžvelgiamas ir vieno iš pirmųjų teisės aktų – Aukščiausiosios Tarybos reglamento – rengimas, Aukščiausiosios Tarybos tarnybinio aparato struktūros ir funkcijų modeliavimas. Apibūdinama Juridinio skyriaus veikla, jo bendradarbiavimas ir santykiai su Aukščiausiosios Tarybos Teisinės sistemos komisija teisėkūros procese. Apžvelgti ir pirmieji valstybės žingsniai pagal naująją Lietuvos Respublikos Konstituciją, kuriai buvo pritarta 1992 m. spalio 25 d. referendume; tai – Lietuvos Respublikos Prezidento institucijos atkūrimas ir Konstitucinio Teismo suformavimas. Straipsnyje taip pat parodomas reikšmingas prof. Juozo Žilio indėlis rengiant svarbiausius teisės aktus, sudariusius teisinę prielaidą atkurti Lietuvos valstybingumą ir konstituciškai jį įtvirtinti.

Rudaitienė, Vida. Parlamentarų viešosios sakinės kalbos problematika / Vida Rudaitienė. - Santr. angl. - Bibliogr. išnašose // Parlamento studijos. - [Nr.] 12 (2012), p. 85–110.

Straipsnyje nagrinėjama parlamentarų viešoji sakytinė kalba. Iškeliami anglų kalbos, kaip vieno iš svarbiausių globalizacijos veiksnių, sustiprėjusi įtaka lietuvių kalbai, jos leksikai, ypač skolinių vartojimo tendencijoms. Aptariami ryškesni tarptautinių žodžių ir apskritai skolinių vartojimo polinkiai įstatymų leidėjų viešojoje sakytinėje kalboje. Nagrinėjami neteiktini vertiniai, gramatinės formos: morfologinių ir darybos formų, sintaksės formų, ypač linksnių ir prielinksnių, vartojimas. Seimo narių viešoji sakytinė kalba vertinama bendrinės lietuvių kalbos normų ir kalbos etikos atžvilgiu. Pagrindinis kalbos duomenų šaltinis – parlamentarų viešoji sakytinė kalba: dažniausiai per Lietuvos televiziją, radiją transliuojami Seimo posėdžiai, įvairių politinių diskusijų, komentarų, pokalbių laidos, konferencijos ir kt.

Sinkevičius, Vytautas. 1992 m. Konstitucijos rengimas: to laikotarpio užrašų fragmentai / Vytautas Sinkevičius // *Jurisprudencija*. - 2012, T. 19(3), p. 889–906.

Straipsnyje pateikiami autoriaus 1991–1992 metais darytų užrašų apie Laikinosios komisijos Konstitucijos projektui parengti ir Konstitucijos projekto rengimo darbo grupės posėdžius fragmentai. Jie atskleidžia Konstituciją rengusių deputatų ir teisės specialistų požiūrių įvairovę, ypač į tai, kokia turi būti valstybės valdžių sandara, įgaliojimai, tarpusavio sąveika. Laikinosios komisijos parengtas projektas buvo grindžiamas parlamentinės respublikos valdymo forma, o Sąjūdžio koalicijos „Už demokratinę Lietuvą“ parengtame Konstitucijos projekte dominavo pusiau prezidentinės respublikos valdymo modelis. Buvo ieškoma politinių ir teisinių kompromisų, tam buvo sudaryta Konstitucinių problemų derinimo grupė. 1992 m. rugsėjo mėn. pabaigoje – spalio mėn. pradžioje iš dviejų alternatyvių Konstitucijos projektų buvo parengtas vienas kompromisinis projektas, kuris buvo pateiktas Aukščiausiajai Tarybai, o vėliau – Tautos referendumui. Straipsnyje pateikiama trumpa 1992 m. Konstitucijos projekto rengimo chronologija.

Šileikis, Egidijus. Apkaltos formų įžvalgos kaltinimo pažeidus teisę kontekste / Egidijus Šileikis // *Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis* : recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. - Vilnius, 2012. - P. 183–200.

Straipsnyje apžvelgiamos apkaltos institucinės, organizacinės ir procedūrinės formos, tiksliau – apkaltos instituto įstatymiško ir teismo plėtojimo bei individualizuoto taikymo konkrečiam asmeniui būdų įvairovė.

Šileikis, Egidijus. Apkaltos instituto konceptualaus supratimo paieška / Egidijus Šileikis // Jurisprudencija. - 2012, T. 19(3), p. 955–985.

Konstituciniame apkaltos institute ir jo elementų sistemoje moksliai žvelgiami materialinės ir procesinės apkaltos teisės, t. y. „apkaltos bylos“, „parlamentinio apkaltos proceso tvarkos“, „apkaltos konstitucinės justicijos proceso tvarkos“ aspektai („subinstitutai“) – viena iš aktualiausių tarpdalykinių Lietuvos akademinės jurisprudencijos tematikų. Pasak autoriaus, nors oficialioji apkaltos doktrina išskirtinai išsami ir daugiabriaunė, tačiau joje „kompleksinio“ apkaltos instituto elementų (ypač „apkaltos bylos“) samprata nėra išsamiai atskleista. Straipsnyje siekiama plačiau ir giliau pažvelgti į apkaltos instituto konstitucinės konstrukcijos pagrindus ir iš jų kildintus (įstatymų leidėjo kuriamos) ordinarinės teisės (Seimo statuto, Konstitucinio Teismo įstatymo nuostatų) kontraversiškus aspektus. Apkaltos instituto konceptualumo paieška grindžiama trijų Lietuvos Konstitucijos nuostatų „pamatine konstrukcija“ („laikančiąja sija“), kuriai priskiriamas Konstitucijos 74 straipsnis, 105 straipsnio 3 dalies 4 punktas ir 107 straipsnio 3 dalis. Ši paieška turi praktinę reikšmę ir priskirtina „taikomajai jurisprudencijai“.

Urbaitis, Romualdas Kęstutis. Konstitucinė kontrolė Lietuvoje ir kai kurie probleminiai jos aspektai / Romualdas Kęstutis Urbaitis. - (Moksliniai straipsniai) // Konstitucinė jurisprudencija. - 2012, Nr. 2, p. 288–301.

Lietuvoje konstitucinė kontrolė pradėta vykdyti tik nuo 1992 m. spalio 25 d., priėmus Lietuvos Respublikos Konstituciją, nors jos užuomazgų būta jau tarpukario metais. Pagal Konstituciją konstitucinę kontrolę pavesta atlikti Konstituciniam Teismui (KT), kuris formavo oficialiąją konstitucinę doktriną. Šiuo metu yra nusistovėjęs konstitucinės kontrolės mechanizmas ir niekas rimčiau nekvestionuoja KT priklausančios kompetencijos vykdyti konstitucinę teisminę kontrolę, kaip ir to, kad KT užimta ypatingą vietą teisminės valdžios sistemoje. Aptariama KT veikla ir veiksniai, lemiantys konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo trukmę: susiję su KT konstitucinės paskirties ir kompetencijos ypatumais, taip pat su KT darbo organizavimo specifika. Nagrinėjamas KT baigiamųjų aktų įgyvendinimas: tiesiogiai susijusių su teisės aktų konstitucingumo kontrole ir tų, kuriais išsprendžiami kiti konstitucinės kontrolės klausimai.

Vaičiaitis, Vaidotas A. 1949 m. Vasario 16-osios Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos Deklaracija ir jos reikšmė Lietuvos Respublikos

teisinei sistemai / Vaidotas A. Vaičaitis // Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis : recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. - Vilnius, 2012. - P. 228–242.

Straipsnyje nagrinėjamas 1949 m. vasario 16 d. Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Deklaracijos turinys ir aptariama jos vieta Lietuvos teisės aktų sistemoje. Autorius ši teisės aktą pagal svarbą lygina su kitais svarbiausiais Lietuvos steigiamojo pobūdžio dokumentais – 1918 m. vasario 16-osios ir 1990 m. kovo 11-osios aktais. Deklaracijos turinys atskleidžiamas išskiriant jos steigiamąją, tarptautinę ir demokratinę klauzules.

Vainiūtė, Milda. Konstitucijos preambulė - raktas konstitucinio reguliavimo sistemai suprasti / Milda Vainiūtė // Jurisprudencija. - 2012, T. 19(3), p. 907–921.

Konstituciją, kaip aukščiausios teisinės galios aktą, sudaro tam tikros standartinės struktūrinės dalys: preambulė, pagrindinė dalis, baigiamosios, pereinamosios arba papildomosios nuostatos, kartais priedai. Preambulė, kaip įvadinė konstitucijos dalis, yra labai svarbi konstitucinio reguliavimo sistemai suprasti. Siekiant ši teiginį pagrįsti pirmojoje straipsnio dalyje glaustai apžvelgiamos Lietuvos konstitucijų, priimtų 1918–1940 metais, preambulės, taip pat 1992 m. Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulė. Nagrinėjamos kitų šalių – 1787 m. Jungtinių Valstijų Konstitucijos, 1949 m. Vokietijos Federacinės Respublikos Pagrindinio Įstatymo, 1958 m. Prancūzijos Respublikos Konstitucijos ir keleto Vidurio ir Rytų Europos valstybių (1992 m. Estijos Respublikos, 1992 m. Čekijos Respublikos ir 1997 m. Lenkijos Respublikos) – konstitucijų preambulės. Remiantis atlikta apžvalga konstatuojama, kad konstitucijų preambulėse pirmiausia atsispindi konstitucijų priėmimo aplinkybės, sąlygos, tikslai ir motyvai, vertybės, kurių siekiama, ir kt. Straipsnyje taip pat akcentuojama preambulių ne tik politinė ir ideologinė, bet ir teisinė reikšmė.

Vaišnys, Andrius. Parlamentinės valstybės informacijos politikos problema – „projektų visuomenės“ link / Andrius Vaišnys. - Santr. angl. - Bibliogr. 11 pavad. ir išnašose // Parlamento studijos. - [Nr.] 12 (2012), p. 126–162.

Straipsnyje nagrinėjama Lietuvos informacijos politikos raida nacionalinės įstatymų leidybos kontekste.

Varaška, Mantas. Valdovo įgaliojimų trukmė parlamentinėse monarchijose. - (Teisė) / Mantas Varaška // Parlamento studijos. - 2012, Nr. 12, p. 163–192.

Straipsnyje atskleidžiama valstybės vadovo (valdovo) įgaliojimų trukmės problema, jos mokslinio pažinimo ir teisinio formalizavimo ypatumai istorinėse Europos ir šiuolaikinėse pasaulio monarchijose. Atskleidžiamas klausimo dėl valdovo įgaliojimų trukmės priežastingumas. Jis siejamas su suvereniteto šaltinio (bažnytinio/pasaulietinio) moksliniu diskursu ir laipsnišku tautos/religinės bendruomenės ar jos atstovybės teisės nutraukti valdovo galias pripažinimu. Taip pat pateikiami mąstytojų samprotavimai apie tautos ar religinės bendruomenės atstovavimo būtinybę įgyvendinant tokią teisę.

Aptariami pirmieji pasaulietinių valdovų įgaliojimų nutraukimo atvejai ir pavyzdinės parlamentinės monarchijos – Jungtinės Karalystės – konstitucinės doktrinos formavimosi ypatumai plėtojant tautos ar jos atstovybės teisę reguliuoti valdovo įgaliojimų trukmę. Atkreipiamas dėmesys į jos sąsają su kitų konstitucinių principų (tautos suvereniteto, valdžių padalijimo) moksliniu pagrindu rutuliojant parlamento viršenybės idėją.

Taip pat analizuojami valdovo įgaliojimų trukmės ypatumai šiuolaikinėse Europos, pasaulio konstitucinėse monarchijose, jų panašumai ir skirtumai, materialių ir procesinių sąlygų įvairovė. Tyrime vertinamas ir parlamento vaidmuo, jo galios nustatant valdovo įgaliojimų trukmės reikalavimus (materialiosios normos) ir užtikrinant jų įgyvendinimą (procesinės normos).

Vasarienė, Dalia. The Constitutional Foundations of the Financial System of the State of Lithuania = Lietuvos Respublikos finansų sistemos konstituciniai pagrindai / Dalia Vasarienė // Jurisprudencija. - 2012, T. 19(3), p. 987–1003.

Straipsnyje analizuojami Lietuvos Respublikos finansų sistemos konstituciniai pagrindai, nagrinėjami atskiri Lietuvos finansų sistemos institutai taip, kaip jie atspindėti pagrindiniame šalies įstatyme – Konstitucijoje, ir kaip šios normos aiškinaamos konstitucinėje doktrinoje. Lietuvos, kaip ir daugelio kitų šalių, finansų sistemą sudaro visuma finansinių grandžių, kurių paskirtis aprūpinti valstybę pinigineis lėšomis, būtinomis jai vykdant ekonomines, socialines ir politines funkcijas. Pagrindinės finansinės grandys yra centrinis bankas, Finansų ministerija ir kitos valstybės finansinės institucijos. Piniginės lėšos, cirkuliuojančios valstybės finansų sistemoje, vadinamos viešaisiais finansais. Tai valstybės ir savivaldybių biudžetai, nebiudžetiniai fondai, valstybinis kreditas, valstybinių įmo-

nių finansai, struktūrinių fondų lėšos. Pasak autorės, nors pagrindinės tiriamos nuostatos įtvirtintos XI Konstitucijos skirsnyje „Finansai ir valstybės biudžetas“, straipsnyje neapsiribojama vien jų analize, taip pat kompleksiskai tiriamos ir kitos su minėtomis nuostatomis susijusios normos ir jų aiškinimas konstitucinėje jurisprudencijoje.

Žalimas, Dainius. Konstitucinis Lietuvos Respublikos užsienio politikos tikslų ir principų įtvirtinimas / Dainius Žalimas. - (Moksliniai straipsniai) // Konstitucinė jurisprudencija. - 2012, Nr. 1, p. 373–402.

Publikacijoje analizuojami konstituciniai Lietuvos Respublikos užsienio politikos pagrindai. Pasak autoriaus, mažesnis teisės mokslo dėmesys užsienio politikai ir negausi šios srities Konstitucinio Teismo jurisprudencija logiškai paaiškina tu, kad dauguma valstybės užsienio politikos sprendimų pirmiausia ir daugiausia priklauso politikos, o ne teisės klausimų sričiai. Vis dėlto, kaip pastebi autorius, ir politikos sprendimai negali prieštarauti Konstitucijai ir pirmiausia turi įgyvendinti Konstitucijoje įtvirtintus valstybės užsienio politikos tikslus ir principus.

Aptariami Konstitucijoje įtvirtinti du svarbiausi Lietuvos Respublikos užsienio politikos tikslai: užtikrinti šalies saugumą ir nepriklausomybę; užtikrinti piliečių gerovę ir pagrindines jų teises ir laisves, bei penki svarbiausi užsienio politikos principai: vadovavimasis visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais ir normomis; prisidėjimas prie teise ir teisingumu pagrįstos tarptautinės tvarkos kūrimo; dalyvavimas tarptautinėse organizacijose, jei tai neprieštarauja valstybės interesams ir jos nepriklausomybei; karo propagandos draudimas; konstitucinis Lietuvos valstybės geopolitinės orientacijos principas.

Sudarė Virgilija Beganskaitė